

KONRAD RÓŻOWICZ*

**ASPEKTY EKOINNOWACYJNE
JAKO KRYTERIUM OCENY OFERT
W PRAWIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH**

**ECO-INNOVATIVE ASPECTS AS AN EVALUATION
CRITERION IN PUBLIC PROCUREMENT LAW**

<http://dx.doi.org/10.12775/PPOS.2014.031>

STRESZCZENIE

Rozwiązania ekoinnowacyjne mają fundamentalne znaczenia dla sytuacji gospodarczej, danego regionu, kraju czy też organizacji supranacjonalnej. Poprawa poziomu wdrażania innowacyjnych ekologicznie rozwiązań w dużej mierze zależy od podmiotów prywatnych. Jednakże w świetle rozwiązań ustrojowych oraz unormowań ustawowych podmioty publiczne powinny wspomagać takowe działania,

* Doktorant na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Zakład Prawa Administracyjnego i Nauki o Administracji.

3/2014

m.in. poprzez efektywne i racjonalne wydatkowanie środków publicznych w ramach systemu zamówień publicznych. Zarówno ustawodawstwo unijne (dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE oraz 2014/25/UE) jak i krajowe kładzie wzmoczony nacisk na wspomaganie rozwiązań ekoinnowacyjnych. Uwzględnienie przez zamawiającego odpowiednich parametrów w ramach kryteriów oceny ofert obrazującymi preferencje zamawiającego, umożliwia adaptację do wymagań rynku podaźowego. Rozwiązania ekoinnowacyjne mają także duże znaczenie dla sektora ochrony środowiska, wspomagając działania z zakresu minimalizowanie negatywnego wpływu działań ludzkich na środowisko.

Słowa kluczowe

Innowacje ekologiczne w prawie zamówień publicznych; kryteria ekoinnowacyjne; zielone zamówienia publiczne.

ABSTRACT

Eco-innovative solutions are of great importance for the economic situation of a region, country or international organization. Improving the implementation of innovative eco-solutions largely depends on private companies. However, in the light of constitutional arrangements and statutory norms, public bodies should support such actions, among others through the effective and efficient use of public funds under the public procurement system. Both the EU (Directives of the European Parliament and of the Council 2014/24/EU and 2014/25 / EU) and national legislation place increased emphasis on supporting eco-innovative solutions. Taking into account the relevant parameters by the contracting authority within the evaluation criteria depicting preference ordering, enables the adaptation to the demands of the supply market. Innovative solutions are also important for the environmental sector, supporting activities in the field of minimizing the negative impact of human activities on the environment.

Keywords

Eco-innovations in public procurement law; eco-innovative evaluation criteria; green public procurement.

1. WPROWADZENIE

Postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego modelowo ukierunkowane jest na wybór najkorzystniejszej oferty oraz zawarcie umowy z wykonawcą, w celu realizacji potrzeb zamawiającego. Pomimo że głównym celem zamówień publicznych jest nabycie dostaw, robót budowlanych lub usług przy zachowaniu zasady racjonalnego, celowego i efektywnego gospodarowania środkami publicznymi, to jednak współczesny system zamówień jest także ważnym instrumentem służącym osiągnięciu celów strategicznych państwa¹. Zamówienia publiczne są bowiem narzędziem polityki gospodarczej i społecznej państwa oraz instrumentem dla osiągnięcia dodatkowych celów z zakresu polityki gospodarczej i społecznej. Lista celów, jakie współcześnie powinny być realizowane w związku z udzielaniem zamówień publicznych, niewątpliwie zawiera: zapewnienie trwałego i długoterminowego wzrostu gospodarczego, rozwój konkurencyjności przedsiębiorstw, współtworzenie polityki proekologicznej (zielone zamówienia), tworzenie nowych miejsc pracy (społeczne zamówienia publiczne), wspomaganie innowacyjności, zapewnienie wysokiego standardu jakości usług publicznych, zmniejszenie ryzyka nadużyć i korupcji w administracji. Zamówienia publiczne należy zatem zakwalifikować do grupy istotnych stymulatorów rozwoju gospodarki opartej na koncepcji zrównoważonego rozwoju, uwzględniającej w szerokim zakresie aspekty środowiskowe².

Nowa optyka pozostaje w pełnej zgodności z koncepcją społecznej gospodarki rynkowej oraz ideą zrównoważonego rozwoju³. Katalog wartości wynikających z założeń obu kon-

¹ Por. W. Starzyńska, *Wykorzystanie zamówień publicznych do osiągnięcia strategicznych celów Unii Europejskiej*, [w:] *Zamówienia publiczne a innowacyjność przedsiębiorstw – stan obecny i perspektywy*, pod red. W. Starzyńska, J. Wiktorowicz, Łódź 2012, s. 67.

² Zob. W. Zięba, *Filozoficzno-aksjologiczne zaplecze ekorozwoju*, „Problemy ekorozwoju”, Lublin 2007, Vol. 2, nr 1, s. 20.

³ Zob. K. Różowicz, *Problematyka zrównoważonego rozwoju w ustawodawstwie polskim ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień ochrony środo-*

cepcji, zakłada możliwość pogodzenia trójtorowego, zsynchronizowanego rozwoju uwzględniającego aspekty ekonomiczne, społeczne oraz środowiskowe. Motywem nowego postrzegania działań ekonomicznych, społecznych oraz ekologicznych jest również odniesienie do dobra wspólnego urzeczywistniającego interes publiczny, do którego należy zaliczyć m.in. bezpieczeństwo ekologiczne.

Potrzeby zamawiających, przynależących w znacznej mierze do kręgu organów administracji publicznej⁴, związane są z realizacją interesu publicznego⁵. W literaturze prawniczej powszechnie przyjmuje się, że pojęcie „interes publiczny” jest pojęciem nieostrym, a zawarty w normie prawnej zwrot odsyłający do interesu publicznego jest zwrotem zawierającym klauzulę generalną⁶. Interes publiczny zgodnie z definicją słownikową można rozumieć jako „przedmioty lub stany rzeczy, których osiągnięcie jednostki lub grupy społeczne uważają za pożądane lub konieczne i dla osiągnięcia, których mobilizują swoje aktywności i środki”⁷. Zagadnienie interesu publicznego należy wiązać z przyjętymi wartościami, wynikającymi z danego modelu państwa⁸. Kategoria interesu publicznego stanowi podstawę argumentacji dla wykazania konieczności przyjęcia szerokiego

wiska, „Morena. Prace Wielkopolskiego Parku Narodowego”, Jezioro 2013, Nr 16, s. 65–69.

⁴ Największą grupę zamawiających stanowiła administracja samorządowa (64,23% zamawiających). Sprawozdanie Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych o funkcjonowaniu systemu zamówień publicznych w 2013 r., Warszawa 2014, s. 27

⁵ Zob. A. Mikołajczak-Waligórska, M. Waligórski, *Sądowa kontrola umów koncesyjnych motywowana interesem publicznym*, [w:] *Kontrola zamówień publicznych*. Materiały pokonferencyjne VI Konferencji naukowej UZP, pod red. T. Kocowskiego, J. Sadowego, Wrocław–Warszawa 2013, s. 105–118.

⁶ A. Borkowski, *Interes publiczny jako determinant działań władzy publicznej i klauzula generalna w publicznym prawie gospodarczym*, [w:] *Nowe problemy badawcze w teorii publicznego prawa gospodarczego (z uwzględnieniem samorządu terytorialnego)*, pod. red. L. Kieresa, Wrocław 2010, s. 9–18.

⁷ A. Dyczkowska, *Nowy Leksykon PWN*, Warszawa 1998, s.684.

⁸ Por. M. Ziółkowski, *Interesy i wartości jako elementy świadomości społecznej*, [w:] *Władza i struktura społeczna. Księga dedykowana Włodzimierzowi Wesołowskiemu*, pod. red. A. Jasińskiej-Kani, K. Słomczyńskiego, Warszawa 1999, s. 122.

podejścia do celów zamówień publicznych. Potrzeba realizacji zadań publicznych pozostających w związku z interesem publicznym implikuje konieczność dokonywania tego w sposób pełny, a nie ograniczający się tylko do jednej z jej płaszczyzn.

Jednym z instrumentów umożliwiających wspomaganie kierunków zmian na rynku gospodarczym uwzględniających aspekty środowiskowego jest uregulowane ustawą prawo zamówień publicznych⁹ narzędzie „kryteriów oceny ofert”. Niniejsze opracowanie odnosi się do proponowanej przez ustawodawcę zmiany treści obowiązujących regulacji prawnych kreujących wspomniane narzędzie z jednoczesnym uwzględnieniem optyki ochrony środowiska i sprzyjających im innowacjom.

2. KRYTERIA OCENY OFERT W OBOWIĄZUJĄCYM USTAWODAWSTWIE I PROPONOWANE ZMIANY

Zgodnie z art. 2 pkt 5 Pzp najkorzystniejszą ofertą jest ta, która przedstawia najkorzystniejszy bilans ceny i innych kryteriów odnoszących się do przedmiotu zamówienia publicznego, albo oferta z najniższą ceną. Najkorzystniejszą ofertę wykonawcy wybiera się na podstawie kryteriów oceny ofert określonych w warunkach zamówienia (art. 31 ust. 1 Pzp).

Poprzez kryterium oceny ofert należy rozumieć czynnik służący za podstawę oceny, wyboru lub kwalifikacji¹⁰ czy też wytyczne służące za podstawę oceny¹¹. Kryteria oceny ofert stanowią mierniki umożliwiające obiektywne i sprawiedliwe po-

⁹ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych, tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 907 tj. z późn. zm, dalej: Pzp.

¹⁰ Słownik języka polskiego PWN, <http://sjp.pwn.pl/slownik/2565060/kryterium>, dostęp: 30 czerwca 2014 r.

¹¹ Edupedia – słownik internetowy, http://www.edupedia.pl/words/index/show/388745_sownik_jezyka_polskiego-kryterium.html, dostęp: 30 czerwca 2014 r.

równanie ofert¹². Przepisy Pzp nie określają sposobu dobierania kryteriów oceny ofert. Nie podają również zasad sposobu dokonywania oceny ofert, tak np. jak ma to miejsce w przypadku opisu sposobu dokonywania oceny spełniania warunków udziału w postępowaniu. Podkreślenia wymaga, iż zgodnie z art. 91 ust. 2 Pzp określone przez zamawiającego kryteria oceny ofert winny odnosić się do przedmiotu zamówienia. Oznacza to, iż zamawiający nie może stosować dowolnych kryteriów oceny ofert, lecz tylko takie, które dotyczą indywidualnie skonkretyzowanej usługi, dostawy lub roboty budowlanej. Kryteria oceny ofert powinny być opisane przez zamawiającego w sposób precyzyjny i jednoznaczny, tak aby możliwe było dokonanie wyboru najkorzystniejszej oferty¹³. Tak więc zamawiający powinien zamieścić w specyfikacji istotnych warunków zamówienia i odpowiednio w ogłoszeniu o zamówieniu jednoznaczny i wyczerpujący opis kryteriów oceny ofert, wraz z podaniem znaczenia tych kryteriów i sposobu oceny ofert (art. 36 ust. 1 pkt 13 oraz art. 41 pkt 9 Pzp). Z powyższym koresponduje treść art. 91 ust. 3 ustawy Pzp, zgodnie z którym kryteria oceny ofert nie mogą dotyczyć właściwości wykonawcy, a w szczególności jego wiarygodności ekonomicznej, technicznej lub finansowej (wyjątek art. 5 ust. 1 ustawy Pzp). W tym zakresie mamy zatem do czynienia z ograniczeniem swobody zamawiającego co do możliwości dowolnego określania kryteriów oceny ofert. Niezgodne z ustawą określenie kryteriów oceny ofert, a także wadliwe operowanie nimi są karalne w ramach odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych¹⁴ (art. 17).

W związku z powyższym należy uznać, że zamawiającemu przysługuje duży zakres swobody w doborze kryteriów oceny ofert, czego jednak nie należy utożsamiać z dowolnością. Zamawiający, ustalając kryteria oceny ofert, musi mieć na względzie,

¹² Zob. wyrok KIO z dnia 11 marca 2014 r. – sygn. akt: KIO 220/14 i sygn. akt: KIO 222/14, LEX nr 1436528.

¹³ Zob. wyrok KIO z dnia 12 sierpnia 2008 r., sygn. akt KIO/UZP 784/08, Lexis.pl nr 2276351.

¹⁴ Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 168 ze zm.

że w wyniku oceny ich spełniania ma wybrać ofertę, która będzie najkorzystniejsza, tzn. najlepiej zaspokoi potrzeby zamawiającego¹⁵. Zgodnie z zasadą kierownictwa zamawiający, musi w taki sposób określić kryteria oceny ofert aby odpowiadały one założonemu przez zamawiającego celowi organizowanego postępowania. Jak podkreślił Sąd Okręgowy w przywołanym wyroku, „przetarg organizowany jest w celu wyboru oferty najkorzystniejszej dla użytkownika, a nie najlepszej w świetle jakichś obiektywnych kryteriów”¹⁶. Zamawiający, selekcionując kryteria oceny ofert, powinien kierować się przede wszystkim własnymi potrzebami, zważając jednak na ramy wynikające z zasad systemu prawa zamówień publicznych.

Uregulowania dotyczące kryteriów oceny ofert zawarte w prawie krajowym znajdują swoje odniesienie w postanowieniach art. 53 ust. 1 dyrektywy klasycznej 2004/18/WE¹⁷ oraz analogicznego przepisu art. 55 dyrektywy sektorowej 2004/17/WE¹⁸, z których wynika, że kryteriami, na podstawie których instytucje zamawiające udzielają zamówień publicznych, są: albo wyłącznie najniższa cena albo, w przypadku, gdy zamówienia udziela się na podstawie oferty najkorzystniejszej ekonomicznie z punktu widzenia zamawiającego, różne kryteria odnoszące się do danego zamówienia publicznego takie jak: jakość, cena, wartość techniczna, właściwości estetyczne i funkcjonalne, aspekty środowiskowe, koszty użytkowania, rentowność, serwis posprzedażny, wartość techniczna oraz pomoc techniczna, termin dostarczenia lub czas dostarczenia lub realizacji, zobowiązania związane z dostarczaniem części zamiennych, bezpieczeństwo dostaw.

¹⁵ Zob. wyrok SO w Warszawie z dnia 16 czerwca 2003 r., V Ca 1213/02, „Zamówienia Publiczne w Orzecznictwie”, Warszawa 2004, nr 3, poz. 32.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Dyrektywa 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 koordynująca procedury udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi, Dz. Urz. UE L 134 ze zm.

¹⁸ Dyrektywa 2004/17/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 koordynująca procedury udzielania zamówień publicznych przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, Dz. Urz. UE L 134/1, z późn. zm.

Zgodnie z art. 91 ust. 1 Pzp zamawiający wybiera ofertę najkorzystniejszą na podstawie kryteriów oceny ofert określonych w specyfikacji istotnych warunków zamówienia (art. 36 ust. 1 Pzp). W myśl ust. 2 tego przepisu kryteriami oceny ofert są cena albo cena i inne kryteria odnoszące się do przedmiotu zamówienia, w szczególności jakość, funkcjonalność, parametry techniczne, zastosowanie najlepszych dostępnych technologii w zakresie oddziaływania na środowisko, koszty eksploatacji, serwis oraz termin wykonania zamówienia. W świetle powyższego należy stwierdzić, iż cena jest obligatoryjnym, lecz nie jedynym kryterium oceny ofert, którym może posłużyć się zamawiający przy wyborze oferty najkorzystniejszej.

Zgodnie z treścią nowych dyrektyw (art. 67 nowej dyrektywy klasycznej¹⁹ oraz art. 82 nowej dyrektywy sektorowej²⁰) instytucje zamawiające opierają udzielanie zamówień publicznych na ofercie najkorzystniejszej ekonomicznie. Ofertę najkorzystniejszą ekonomicznie z punktu widzenia instytucji zamawiającej określa się na podstawie ceny lub kosztu, z wykorzystaniem podejścia opartego na efektywności kosztowej, takiego jak rachunek kosztów cyklu życia, może ona obejmować najlepszą relację jakości do ceny, którą szacuje się na podstawie kryteriów obejmujących aspekty jakościowe, środowiskowe lub społeczne związane z przedmiotem danego zamówienia publicznego. Kryteria takie mogą np. obejmować:

- a) jakość, w tym wartość techniczną, właściwości estetyczne i funkcjonalne, dostępność, projektowanie dla wszystkich użytkowników, cechy społeczne, środowiskowe i innowacyjne, handel i jego warunki;
- b) organizację, kwalifikacje i doświadczenie personelu wyznaczonego do realizacji danego zamówienia, w przypadku, gdy właściwości wyznaczonego personelu mogą

¹⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE, Dz. Urz. UE L 94, s. 65.

²⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE z 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, uchylająca dyrektywę 2004/17/WE, Dz. Urz. UE L 94, s. 243.

mieć znaczący wpływ na poziom wykonania zamówienia; lub

- c) serwis posprzedażny oraz pomoc techniczną, warunki dostawy, takie jak termin dostawy, sposób dostawy oraz czas dostawy lub okres realizacji. Składnik kosztowy może również mieć postać stałej ceny lub kosztu stałego, na podstawie których wykonawcy konkurują wyłącznie w oparciu o kryteria jakościowe. Państwa członkowskie mogą postanowić, że instytucje zamawiające nie mogą stosować wyłącznie ceny lub wyłącznie kosztu jako jedynego kryterium udzielenia zamówienia, lub ograniczyć ich zastosowanie do określonych kategorii instytucji zamawiających lub określonych rodzajów zamówień.

Nowe regulacje stanowią kontynuację działań zmierzających do szerszego uwzględnienia pozacenowych aspektów oceny ofert w celu uzyskania możliwie najlepszych świadczeń. Zastosowanie odpowiednich kryteriów pozacenowych umożliwi zamawiającemu elastyczną ocenę danej oferty, która powinna przyczynić się do zaproponowania przez wykonawców rozwiązań znacząco odbiegających od propozycji konkurencji, co stanowi cechę konstytutywną rozwiązań innowacyjnych. Poprzez odpowiednie ukształtowanie dokumentacji przetargowej zamawiający nie ma jednak bezpośredniej możliwości kreowania innowacyjnych rozwiązań podobnie, jak nie ma bezpośredniego wpływu na wzrost poziomu konkurencyjności wykonawców. Do zakresu obowiązków podmiotów administracji publicznej należy jednak wspomaganie działań podmiotów prywatnych. Zastosowanie dodatkowych kryteriów oceny ofert z założenia skutkować powinno przedstawieniem innowacyjnej oferty przez wykonawcę, a to w dalszej perspektywie do poprawy poziomu innowacyjności regionu tudzież kraju.

Treść nowych dyrektyw wprost wskazuje, że kryterium oceny oferty może odnosić się do jakości, a jako jeden z jej wymiarów wskazano cechy innowacyjne. Przywołane regulacje należy rozpatrywać przy uwzględnieniu preambuł stanowiących integralną część dyrektyw. Zgodnie z treścią punktu 92 nowej dyrektywy klasycznej należy zachęcać zamawiających do wy-

bierania takich kryteriów udzielenia zamówienia, które umożliwią im otrzymanie wysokiej jakości robót budowlanych, dostaw i usług, optymalnie odpowiadających ich potrzebom. W odniesieniu do najlepszej relacji jakości do ceny w dyrektywie przedstawiono wykaz możliwych kryteriów udzielenia zamówienia, który obejmuje aspekty środowiskowe, społeczne i innowacyjne. Wskazane regulacje prawne należy rozpoznawać wspólnie z punktem 47 preambuły nowej dyrektywy klasycznej, która wprost odwołuje się do innowacji, w tym do ekoinnowacji jako do głównych motorów przyszłego wzrostu, stanowiących centralny punkt strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Zgodnie z wskazanym unormowaniem organy publiczne powinny optymalnie pod względem strategicznym wykorzystywać zamówienia publiczne w celu wspierania innowacji. Rozpatrując łącznie wskazane zalecenia, regulacje krajowe powinny ułatwiać zamawiającym wspieranie ekoinnowacyjnych rozwiązań świadczonych przez wykonawców.

Rozwiązania zaproponowane w zakresie prawa krajowego mają skłonić do uwzględniania przez zamawiających przy ocenie ofert aspektów innowacyjnych, czego wyrazem jest uchwalony w 25 lipca 2014 r. przez Sejm RP, projekt ustawy zmieniającej Pzp²¹. Uchwalona nowelizacja wprowadza dwa nowe zapisy i zmienia jeden w zakresie normującym listę kryteriów oceny

²¹ Projekt ustawy druk nr 1076 obejmował propozycję noweli art. 91 ust. 2, określającego katalog dostępnych kryteriów. Sejmowa Komisja Gospodarki po przeprowadzeniu, na różnych posiedzeniach, pierwszych czytań siedmiu projektów ustaw o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych podjęła kolejno uchwały, w wyniku których projekty zawarte w drukach sejmowych o numerach 1076, 1082, 1179, 1226, 1335, 1638 i 1653 rozpatrywane są wspólnie przez powołaną w tym celu podkomisję nadzwyczajną pod przewodnictwem posła Adama Szejnfelda. W dniu 25 lipca Sejm na 72 posiedzeniu uchwalił ustawę o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych, która następnie skierowana została do Senatu. Senat wniósł poprawki, w związku z czym w dniu 11 sierpnia 2014 r. ustawę skierowano ponownie do Sejmowej Komisji Gospodarki. Posiedzenie Komisji Gospodarki poświęcone rozpatrzeniu uchwały Senatu w sprawie przedmiotowej ustawy (druk senacki nr 2662) zaplanowane zostało na 26 sierpnia. Poprawki senackie nie obejmują jednak zakresu, do którego odnosi się artykuł. W związku z powyższym istnieje duże

ofert, jakie mogą być wykorzystane. Treść art. 91 ust. 2 ustawy w przedmiotowym zakresie ma uzyskać brzmienie: „Kryteriami oceny ofert są cena albo cena i inne kryteria odnoszące się do przedmiotu zamówienia, w szczególności jakość, funkcjonalność, parametry techniczne, aspekty środowiskowe, społeczne, innowacyjne, serwis, termin wykonania zamówienia oraz koszty eksploatacji”.

Na potrzeby niniejszego artykułu kluczowe jest uwzględnienie aspektów innowacyjnych jako nowo wyartykułowanego kryterium oceny ofert. Należy tytułem wstępu zaznaczyć, że posłużenie się nowym kryterium oceny ofert umożliwi także szersze wdrażanie polityki zielonych zamówień publicznych. W dotychczasowym brzmieniu przepisów tylko jedno kryterium odnosiło się bezpośrednio do szerokiej polityki zamówień publicznych i było nim zastosowanie najlepszych dostępnych technologii w zakresie oddziaływania na środowisko. Dwa kryteria, jakość oraz parametry techniczne (ujęte m.in. w systemach ekoznakowania) odwoływały się natomiast pośrednio do aspektów ekologicznych. Kryterium stosowania najlepszej dostępnej technologii w zakresie oddziaływania na środowisko pomimo nieskonkretyzowanego charakteru jest bezspornie pojęciem węższym od pojęcia aspektów środowiskowych (które zostało użyte m.in. w przywołanej propozycji nowelizacji Pzp oraz dyrektywach zamówieniowych). W związku z istnieniem swobody w stosowaniu kryteriów oceny ofert potwierdzonej przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości, m.in. w wyroku z dnia 4 grudnia 2003 r.²², w którym organ stwierdził, iż kryteria oceny ofert wymienione w dyrektywach mają wyłącznie charakter przykładowy, a zamawiający może przyjąć również inne kryteria dla wyboru oferty najkorzystniejszej ekonomicznie, zamawiającym przysługiwała swoboda w kreowaniu odmiennych kryteriów w tym ukierunkowanych na aspekty środowiskowe czy też innowacyjne.

prawdopodobieństwo, graniczące z pewnością, że we nowelizacja zostanie wprowadzona w przywołanym brzmieniu.

²² Orzeczenie ETS z dnia 4 grudnia 2003 r. w sprawie *EVN AG i Wienstrom GmbH v. Austria*, Zb. Orz. TE [2003] I-14527.

Wyrażenie wprost nowych kryteriów nie pozostaje jednak bez znaczenia. Wyrażenie *expressis verbis*, nowego kryterium może przyczynić się do zwiększenia zakresu uwzględniania aspektów środowiskowych w zamówieniach publicznych. Wykorzystywanie ekoinnowacyjnych rozwiązań w realizacji zamówień publicznych jest bowiem jednym z instrumentów funkcji regulacyjnej państwa. Zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej²³ istotnym z zadań władzy publicznej każdego szczebla jest wspieranie rozwoju przedsiębiorstw poprzez tworzenie korzystnych warunków wykonywania działalności, a więc także warunków zachęcających do rozwoju rozwiązań innowacyjnych ekologicznie. Przez pryzmat wzmiankowanych funkcji państwa należy oceniać uwypuklenie w znowelizowanym katalogu kryteriów oceny ofert parametrów innowacyjnych.

3. EKOINNOWACYJNOŚĆ W KONTEKŚCIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

W świetle przedstawionych priorytetów systemu zamówień publicznych istotne staje się przybliżenie dwóch podstawowych pojęć innowacji i innowacyjności. Oba terminy w obrębie poszczególnych nauk definiowane są w różny sposób, uzależniony w znacznej mierze od przedmiotu badań, z którym są one powiązane. Definicje i typologie innowacji opisywane w literaturze przedmiotu, wskazują na złożoność i wielowymiarowość procesów innowacji, które J. Guinet opisuje następująco:

- mają one interakcyjny charakter – tworzenie innowacji bazuje na relacjach powstających zarówno wewnątrz przedsiębiorstwa, jak i w jego kontaktach z otoczeniem (z licznymi podmiotami gospodarczymi, dostawcami,

²³ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, tj. z 2013 r., poz. 672 ze zm.

- odbiorcami, jednostkami sektora B+R i instytucjonalnymi, w tym władzami i instytucjami finansowymi);
- innowacje są zlokalizowane – powstają na konkretnym terytorium, które posiada specyficzne zasoby, niepowtarzalne i kluczowe w procesie tworzenia innowacji – co może utrudniać lub uniemożliwiać przeniesienie innowacji;
 - są procesem integracji, bazującym na zintegrowanej strukturze i specyficznej formie organizacji, sprzyjającej powstaniu, absorpcji i dyfuzji innowacji;
 - są interaktywnym procesem uczenia się, który odbywa się w kontekście organizacyjnym i instytucjonalnym,
 - często mają pozatechnologiczny charakter – jedynie część innowacji zależy całkowicie od technologicznego *know-how*;
 - mają wymiar społeczny, są wynikiem różnorodnych interakcji zachodzących między indywidualnymi podmiotami, zakorzenionych w systemie i instytucjach społecznych;
 - są procesem kreatywnej destrukcji, poprzez wprowadzenie innowacji wywoływana jest zmiana istniejącej struktury rynku, gospodarki, zmieniają się systemy organizacyjne, style zarządzania oraz style zachowania, mają źródła kulturowe i historyczny kontekst, wiążą się z panującą na danym terytorium tradycją i systemem wartości;
 - są ryzykowne i mogą być kosztowne, szczególnie dla małych i średnich podmiotów gospodarczych, co może mieć kluczowe znaczenie zarówno dla powstania, jak i dla komercjalizacji rozwiązań innowacyjnych²⁴.

Innowację można zatem określić jako wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu, nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunków z otoczeniem.

²⁴ Por. A. Nowakowska, *Regionalny kontekst procesów innowacji*, [w:] *Budowanie zdolności innowacyjnych regionów*, pod. red. A. Nowakowskiej, Łódź 2009, s. 20.

Uwzględniając charakter systemu zamówień publicznych, działania zamawiającego w zakresie innowacyjności ograniczone są do wspierania działań mających przyczynić się do wzrostu podaży dóbr innowacyjnych.

Wskazane cechy charakterystyczne innowacji oraz innowacyjności należy odnieść do systemu zamówień publicznych. Zamówienia innowacyjne powinny współtworzyć system zrównoważonego podejścia do gospodarki respektujący trzy elementy: gospodarczy, ekologiczny oraz społeczny. Połączenie przywołanych ogniw możliwe jest dzięki promowaniu rozwiązań ekoinnowacyjnych. Innowacjami ekologicznymi są wszelkie nowe formy działań zmierzających do znacznego i widocznego postępu w kierunku realizacji celu w postaci zrównoważonego rozwoju, poprzez ograniczanie oddziaływania na środowisko lub osiąganie większej skuteczności i odpowiedzialności w zakresie wykorzystywania zasobów, w tym energii²⁵. Heinz Strelbel zdefiniował ekonomiczne innowacje ochrony środowiska jako innowacje, które są związane ze świadomym wdrożeniem proekologicznej gospodarki w celu zmniejszenia lub prewencji zanieczyszczeń środowiska, a przez to obniżenia kosztów²⁶. Ekoinnowacje można zdefiniować także jako zamierzone postępowanie cechujące się przedsiębiorczością, obejmujące etap projektowania produktu i zintegrowane zarządzanie nim w ciągu jego cyklu życia, które przyczynia się do proekologicznego unowocześnienia społeczeństw epoki przemysłowej dzięki uwzględnieniu problemów ekologicznych przy opracowaniu produktów i związanych z nimi procesów²⁷. Osią centralną ekoinnowacji jest ograniczenie lub eliminowanie negatywnego oddziaływania na środowisko.

²⁵ J. Prystrom, *Innowacje ekologiczne a ochrona środowiska wobec wyzwań XXI wieku na przykładzie strategii Unii Europejskiej*, „*Ekonomia i Środowisko*” 2013, Nr 1 (44), s. 83.

²⁶ *Ochrona środowiska i ekoinnowacje. raport końcowy*, 2010, s. 12. http://ksu.parp.gov.pl/res/doc/badania_eksprtyzy/raport_ochrona_srodowiska_ekoinnowacje.pdf.

²⁷ M. Carley, P. Spapens, *Dzielenie się światem*, Białystok–Warszawa 2000, s. 157.

Unia Europejska zapoczątkowała szereg inicjatyw promujących innowacje ekologiczne i wspierających wdrożenie Planu działania na rzecz technologii środowiskowych (ETAP) w ramach Programu Konkurencyjności i Innowacji. Celem tych działań jest wspieranie pierwszego zastosowania i wprowadzania na rynek innowacyjnych technologii i praktyk. Czołową inicjatywą unijną poświęconą badaniom nad ekoinnowacjami jest obecnie Eco-Innovation Observatory. Jednym z głównych zadań EIO jest zbieranie danych związanych z ekoinnowacyjnością w krajach Unii Europejskiej. Na podstawie tych wskaźników stworzony został ranking *Eco innovation scoreboard*. W jego najnowszej odsłonie, opublikowanej w 2014 roku, Polska zajęła przedostatnie miejsce wśród wszystkich członków UE27²⁸. Jedną z metod, które mogą przyczynić się do poprawy obecnego stanu, jest uwzględnienie rozwiązań ekoinnowacyjnych przez podmioty działające na rynku zamówień publicznych.

4. KRYTERIUM EKOINNOWACYJNOŚCI

W obowiązującym stanie prawnym, w zakresie kryteriów oceny ofert, w celu uzyskania rozwiązań innowacyjnych w tym ekoinnowacyjnych zamawiający posługiwali się wymogami w zakresie parametrów technicznych lub jakościowych. Określenie restrykcyjnych wymogów w zakresie parametrów technicznych miało służyć promowaniu podmiotów wdrażających innowacyjne rozwiązania.

Zamawiający, uwzględniając ograniczenia systemu zamówień publicznych, może posłużyć się kryteriami, które uzna za najlepiej spełniające oczekiwania w zakresie zielonych zamówień publicznych. Przykładowo zamawiający może posłużyć się ogólnym kryterium wpływu danego produktu na środowisko. Formułując kryteria wpływu przedmiotu zamówienia na środowisko, zamawiający określali jego charakter i zakres, ewen-

²⁸ http://www.eco-innovation.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=481&Itemid=69, dostęp: 30 czerwca 2014.

tualne koszty negatywnego wpływu na środowisko, które zamawiający będzie musiał ponieść, jeżeli przedmiot zamówienia stanowiący źródło potencjalnych zanieczyszczeń przyczyni się do przekroczenia dozwolonych limitów emisji zanieczyszczeń. Dotychczas stosowanymi kryteriami były przykładowo: poziom emisji określonych związków chemicznych do atmosfery czy też poziom hałasu emitowanego przez pojazd.

Zastosowanie ekoinnowacyjnych rozwiązań w systemie zamówień publicznych w dużej mierze obejmowało zakup nowoczesnych autobusów miejskich. Przykładem połączenia ekologii i innowacyjności jest produkowany przez Volvo Buses autobus miejski. Volvo Buses otrzymało zamówienie na produkcję 27 autobusów z napędem hybrydowym dla miasta Dordrecht w Holandii. Autobus hybrydowy Volvo posiada równoległy napęd hybrydowy, w którym mniejszy silnik Diesla i silnik elektryczny mogą pracować samodzielnie lub łącznie. Silnik elektryczny działa na baterię, która jest ładowana energią odzyskaną z hamowania autobusu. Silnik Diesla wyłącza się podczas postoju autobusu na przystankach, a następnie autobus rusza z wykorzystaniem wyłącznie silnika elektrycznego, dzięki czemu autobusy są ciche i wolne od spalin. Odzysk energii z hamowania autobusu, znacząco zmniejsza zużycie paliwa, a zatem również zużycie energii i emisję gazów cieplarnianych nawet o 35%²⁹.

Rozważając zasadność wprowadzenia nowej regulacji, należy zastanowić się, czy w zmienionym stanie prawnym, zamawiający będzie miał możliwość odmiennego określenia kryteriów oceny ofert. Uwzględniając konieczność wskazania weryfikowalnych kryteriów oceny ofert, zamawiający musi precyzyjnie opisać sposób, w jaki będzie kwalifikował oferty pod kątem spełniania preferowanych warunków. Zamawiający musi dokonać tego w sposób jednoznaczny i nie powodujący u wykonawców problemów interpretacyjnych. W związku z powyższym zamawiający nie może poprzestać na wskazaniu, że będzie oceniać oferty za pomocą kryterium innowacyjności pro-

²⁹ http://www.volvogroup.com/group/poland/pl-pl/newsmedia/press-releases/_layouts/CWP/Internet.VolvoCom/NewsItem.aspx?News.ItemId=94530&News.Language=pl-pl, dostęp: 3 lipca 2014 r.

ponowanych rozwiązań. W treści specyfikacji zamawiający musi zawrzeć zwięzłe i liczne wyjaśnienie sposobu dokonywania oceny w ramach danego kryterium. Warto zwrócić uwagę na tezę z uzasadnienia wyroku Krajowej Izby Odwoławczej z dnia 4 lipca 2008 r.³⁰. W uzasadnieniu do przedmiotowego wyroku arbitrzy podnieśli, iż „[...] Ustalenie kryteriów oceny ofert należy do zamawiającego. Zamawiający może określić własny katalog kryteriów oceny ofert, nie mogą one jednak być dowolne i uznaniowe, ani dawać zamawiającemu nieograniczonej swobody w arbitralnym wyborze oferty. Kryteria oceny ofert powinny być tak skonstruowane, żeby subiektywne odczucia i preferencje oceniającego pozostawały bez wpływu na ocenę [...]. Ze swojej natury niektóre kryteria, zawierają w sobie pewną dozę subiektywizmu, którą zamawiający powinien jednak minimalizować, poprzez silniejsze wskazanie związku kryterium z przedmiotem zamówienia oraz jego weryfikowalnymi preferencjami. Ponadto zamawiający powinien wskazać kryteria oceny w taki sposób, aby pozwalało to wykonawcom na przygotowanie korzystnych oferty dających im szansę na uzyskanie zamówienia, a zamawiającemu umożliwiało dokonanie oceny ofert złożonych w postępowaniu przez odniesienie do mierników określonych w SIWZ, a nie np. przez porównanie złożonych w postępowaniu ofert ze sobą³¹. Opis kryterium powinien określać co będzie oceniane i na co będzie zwracana uwaga przy dokonywaniu oceny w ramach takiego kryterium”³².

Skonkretyzowanie kryterium poprzez jego opis w przypadku oceny przez pryzmat zastosowanych ekoinnowacyjnych rozwiązań zdaje się możliwe tylko poprzez odwołanie do poszczególnych ekowskaźników. Wskaźniki ekologiczne obrazują zarówno jakościowo, jak i ilościowy wpływ produktu na środowisko naturalne. Są one ustalane w przeliczeniu na jednostkę

³⁰ Por. wyrok KIO z dnia 4 lipca 2008 r. sygn. KIO/UZP 619/08, Lexis.pl nr 2280968.

³¹ Por. wyrok KIO z dnia 6 stycznia 2010 r., KIO/UZP 1804/09, „Zamówienia Publiczne w Orzecznictwie” 2010, Nr 6, poz. 137.

³² J. Sadowy, *Kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego – przykłady i zastosowanie*, Warszawa 2011, s. 18.

produktu. Podstawowe wskaźniki obejmują: energochłonność, materiałochłonność, wodochłonność, ściekogenność, odpadogenność, pyłogenność czy gazogenność³³. Dla pewnych branż zostały opracowane najlepsze dostępne techniki (*best available technology*; BAT)³⁴, czyli najefektywniejsze i najbardziej nowoczesne metody prowadzenia i rozwoju danej działalności, wskazujące na praktyczną możliwość zastosowania danych technik do zapewnienia, co do zasady podstaw dla określania granicznych wartości emisji ustalonych w celu zapobiegania i, tam gdzie to nie jest w praktyce możliwe, w celu generalnego obniżenia emisji i jej oddziaływania na środowisko jako całość. Zależnie od przyjętego zestawu wymogów możliwe jest szerokie określenie wymogów stawianych ofertą ekoinnowacyjnym.

Szereg ekowskaźników uwzględnianych jest przy dokonywaniu ekologicznej oceny cyklu życia (*Life Cycle Assessment*). Ekologiczna ocena życia produktu stanowi odbicie ekonomicznej analizy i oceny kosztów cyklu życia produktu (LCC), jednakże przeprowadzonej z uwzględnieniem odmiennej optyki. Dokonanie ekologicznej oceny życia produktu pomaga określić istotne środowiskowo obszary w cyklu życia produktu pod kątem ewentualnych ulepszeń w postaci zmniejszenia jego wpływu na środowisko, ograniczenia zużycia zasobów lub poszukiwania kompromisu między różnymi jego wariantami. Narzędzia LCA często są wykorzystywane w zakresie ekoetykietowania oraz ekocertyfikowania produktu. LCA wykorzystywane jest w projektowaniu wyrobów, określanym mianem projektowania dla środowiska DfE (*Design for Environment*), gdzie jednym z kryteriów jest oddziaływanie na środowisko³⁵. W doktrynie uważa się, że LCA jest jedną z najbardziej obiektywnych

³³ Zob. T. Borys, *Wskaźniki ekorozwoju*, Białystok 1999.

³⁴ Pojęcie najlepszej dostępnej techniki zostało zdefiniowane m.in. w art. 2 pkt 12 dyrektywy 2008/1/WE z dnia 15 stycznia 2008 r. dotyczącej zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli, Dz. Urz. UE L 24 z 29.01.2008.

³⁵ J. Strahl, *Life Cycle Assessment: management tool or design tool?*, „A Sustainable Baltic Region” 1997, Nr 5, s. 33–36, J. Lagerstedt, C. Luttrupp, L. Lindfors., *Functional Priorities in LCA and Design for Environment*, „The International Journal of Life Cycle Assessment” 2003, Nr 8), s. 160–166.

i dokładnych metod oceny środowiskowej z uwagi na jej wieloaspektowość oraz kompleksowość. Analizowane obciążenia środowiskowe dotyczą wszystkich oddziaływań wyrobu na środowisko, włączając w to zużycie surowców, emisje szkodliwych i trujących substancji, oraz zanieczyszczenie ziemi, tak więc umożliwia ona uzyskanie pełnego obrazu wpływów środowiskowych. Szeroka przydatność instrumentu ekologicznej oceny cyklu życia produktu, umożliwia posłużeniem się nim na etapie konstruowania kryteriów oceny ofert. Uwzględnienie wyników oceny cyklu życia w postępowaniu może polegać na sformułowaniu odpowiedniego kryterium oceny ofert w tym zakresie.

Zamawiający może posłużyć się różną metodologią oceny wskazującą na stopień innowacyjności rozwiązań uwzględnionych w ofertach. Przypisując określoną wagę kryterium, instytucja zamawiająca może oceniać ofert zgodnie z regułą „spełnia – nie spełnia”. Przykładem takiego zastosowania kryterium może być ocenianie, czy zaproponowane rozwiązanie przedstawione w ofercie obejmuje zastosowanie ekoinnowacyjnych rozwiązań proekologicznych i energooszczędnych. Zamawiający może także uzależnić ilość przyznanych punktów od stopnia ekoinnowacyjności rozwiązań, np. poprzez przyznanie pełnej ilości punktów za rozwiązanie innowacyjne w skali europejskiej, połowę za rozwiązania innowacyjne w skali kraju, oraz nieprzyznanie punktów za ofertę nie zawierającą rozwiązań innowacyjnych. W ostatnim przypadku przy ocenie oferty pod względem ekoinnowacyjności pod uwagę brany będzie zakres terytorialny nośności.

Uwzględnienie na etapie kreowania kryteriów oceny ofert sprzyjających rozwojowi ekoinnowacyjnych rozwiązań wymaga ich opisanie w sposób odwołujący się do kategorii weryfikowalnych takich jak restrykcyjne normy emisji czy wysoki wskaźnik energochłonności. Nie jest możliwe skonstruowanie samego ogólnego kryterium innowacyjności zastosowanych rozwiązań, albowiem nie będzie ono mogło ono spełniać swojego podstawowego celu, ocenienia ofert w sposób zapewniający równe traktowanie wykonawców. Wyeliminowanie znacznego stopnia subiektywizmu przy ocenie złożonych ofert wymaga odwołania się do norm technicznych, jakościowych czy też zbioru wskaźni-

ków najlepszych dostępnych praktyk. Innowacyjność jako pojęcie bardzo ogólne musi zostać przełożone na język poszczególnych wskaźników, które pozwalają porównać oferty. W związku z powyższym wprowadzenie nowego kryterium innowacyjności zastosowanego rozwiązania istotnie nie rozszerza otwartego, przykładowego katalogu kryteriów oceny ofert.

5. PODSUMOWANIE

Rekapitułując, rozważania odnoszące się do stosowania kryterium ekoinnowacyjności w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego, należy podkreślić, że projektowana nowelizacja przepisów nie przyniesie znaczących zmian. Jednocześnie podkreślenia wymaga, że posługiwanie się wszelkimi zielonymi kryteriami oceny ofert (jakościowymi, technicznymi, odwołującymi się do najlepszych dostępnych praktyk w zakresie ochrony środowiska czy też uwzględniającymi aspekty środowiskowe) powinno być powszechne w świetle przyjętego modelu ustrojowego państwa. Zgodnie bowiem z art. 74 ust. 1 Konstytucji³⁶ ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które powinny prowadzić politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom. Realizowanie przez zamawiającego interesu publicznego nie powinno bowiem sprowadzać się tylko do interesu budżetowego, ale także innych interesów, np. efektywnej ochrony środowiska³⁷. W związku z powyższym niepokojąca jest statystyka wskazująca, że w postępowaniach o wartościach poniżej progów unijnych cenę jako jedyne kryterium oceny ofert zastosowano w 2013 roku, podobnie jak w roku 2012, w 92% postępowań (w roku 2011 i 2010 – w 91% postępowań). Nieco niższy odsetek postępowań, w których zastosowano cenę jako jedyne kry-

³⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.

³⁷ Zob. K. Różowicz, *Problematyka pojęcia „otuliny” w polskim systemie prawnym*, „Studia Prawa Publicznego” 2013, Nr 4, s. 162, 164 i 169.

terium oceny ofert, występuje w przypadku zamówień o wartościach powyżej progów unijnych, kryterium ceny jako jedyne zostało zastosowane w 85% postępowań, co stanowiło wzrost o 9 punktów procentowych w porównaniu do 2012 r. (w roku 2012 – 76%)³⁸. W świetle przywołanych danych, które obrazują wykorzystanie wszelkich dodatkowych kryteriów, projekt nowelizacji Pzp zdaje się wykazywać odmienne cele niż poszerzenie katalogu dostępnych kryteriów oceny ofert, ma mobilizować zamawiających do uwzględnia w możliwie największym stopniu wszystkich aspektów wymienionych w art. 91 ust. 2 Pzp. Zdaje się jednak, że samo wskazanie innowacyjności jako kryterium może nie zmienić praktyki w tym zakresie, tak samo jak wyeliminowanie innych aspektów, np. środowiskowych nie przyczyniło się do znacznego zazielenienia zamówień. Fundamentalne zdają się być działania edukacyjne, podejmowane nie tylko wobec zamawiających ale także wobec organów kontrolujących. Rekomendacje w zakresie zmiany podejścia administracji publicznej do procesu prowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia wynikają m.in. z dokumentu „Nowe podejście do zamówień publicznych – zamówienia publiczne a małe i średnie przedsiębiorstwa, innowacje i zrównoważony rozwój”³⁹ czy „Kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego – przykłady i zastosowania”⁴⁰.

Należy postulować także podejście możliwie najszerze uwzględniające przy formułowaniu danego kryterium jego współdziałania z pozostałymi, a także możliwość połączenia kilku aspektów w jednym kryterium, np. kryterium ekoinnowacyjnym. Niewątpliwie rolą państwa jest tworzenie odpowiednich zachęt do przedstawiania przez przedsiębiorców innowacyjnych rozwiązań, a cel taki może zostać osiągnięty dzięki preferowaniu podmiotów oferujących takie świadczenia. Jednocześnie

³⁸ Dane pochodzą z Sprawozdania Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych o funkcjonowaniu systemu zamówień publicznych w 2013 r., Warszawa 2014, s. 33.

³⁹ Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Urzędem Zamówień Publicznych, *Nowe podejście do zamówień publicznych – zamówienia publiczne a małe i średnie przedsiębiorstwa, innowacje i zrównoważony rozwój*, Warszawa 2008.

⁴⁰ J. Sadowy, *Kryteria oceny ofert w postępowaniach...*, op. cit.

podkreślenia wymaga, że zamawiający może uwzględnić szereg wymagań, które wspomagają rozwój innowacyjnych rozwiązań w całej dokumentacji przetargowej, m.in. w opisie przedmiotu zamówienia, wskazując minimalne wymagania, jakie spełnić musi wykonawca, czy też w klauzulach umownych, które określać będą sposób realizacji zamówienia. Najskuteczniejszymi narzędziami wspierającymi rozwiązania eko-innowacyjne zdają się być dialog techniczny oraz dopuszczenie składania ofert wariantowych, w których zaproponowany może być inny, w tym nowatorski sposób realizacji zamówienia.

BIBLIOGRAFIA

- Borkowski A., *Interes publiczny jako determinant działań władzy publicznej i klauzula generalna w publicznym prawie gospodarczym*, [w:] *Nowe problemy badawcze w teorii publicznego prawa gospodarczego (z uwzględnieniem samorządu terytorialnego)*, pod red. L. Kieresa, Wrocław 2010.
- Borys T., *Wskaźniki ekorozwoju*, Białystok 1999.
- Carley M., Spapens P., *Dzielenie się światem*, Białystok–Warszawa 2000.
- Dyczkowska A., *Nowy Leksykon PWN*, Warszawa 1998.
- Lagerstedt J., Luttrupp C., Lindfors L., *Functional Priorities in LCA and Design for Environment*, „The International Journal of Life Cycle Assessment” 2003, Nr 8.
- Mikołajczak-Waligórska A., Waligórski M., *Sądowa kontrola umów koncesyjnych motywowana interesem publicznym*, [w:] *Kontrola zamówień publicznych. Materiały pokonferencyjne VI Konferencji naukowej UZP*, pod red. T. Kocowskiego, J. Sadowego, Wrocław–Warszawa 2013.
- Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Urzędem Zamówień Publicznych, *Nowe podejście do zamówień publicznych – zamówienia publiczne a małe i średnie przedsiębiorstwa, innowacje i zrównoważony rozwój*, Warszawa 2008.
- Nowakowska A., *Regionalny kontekst procesów innowacji*, [w:] *Budowanie zdolności innowacyjnych regionów*, pod red. A. Nowakowskiej, Łódź 2009.

- Prystrom J., *Innowacje ekologiczne a ochrona środowiska wobec wyzwań XXI wieku na przykładzie strategii Unii Europejskiej*, „*Ekonomia i Środowisko*” 2013, Nr 1.
- Różowicz K., *Problematyka pojęcia „otuliny” w polskim systemie prawnym*, „*Studia Prawa Publicznego*” 2013, Nr 4.
- Różowicz K., *Problematyka zrównoważonego rozwoju w ustawodawstwie polskim ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień ochrony środowiska*, „*Morena. Prace Wielkopolskiego Parku Narodowego*” 2013, Nr 16.
- Sadowy J., *Kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego – przykłady i zastosowanie*, Warszawa 2011.
- Starzyńska W., *Wykorzystanie zamówień publicznych do osiągnięcia strategicznych celów Unii Europejskiej*, [w:] *Zamówienia publiczne a innowacyjność przedsiębiorstw – stan obecny i perspektywy*, pod red. W. Starzyńskiej, J. Wiktorowicza, Łódź 2012.
- Strahl J., *Life Cycle Assessment: management tool or design tool?*, “*A Sustainable Baltic Region*” 1997, Nr 5.
- Zięba W., *Filozoficzno-aksjologiczne zaplecze ekorozwoju*, „*Problemy ekorozwoju*” 2007, Nr 1.
- Ziółkowski M., *Interesy i wartości jako elementy świadomości społecznej*, [w:] *Władza i struktura społeczna. Księga dedykowana Włodzimierzowi Wesołowskiemu*, pod red. A. Jasińskiej-Kani, K. Słomczyńskiego, Warszawa 1999.

Kontakt- e-mail
rozowicz@o2.pl

